

Верховний Суд України звернувся до Конституційного Суду України з конституційним поданням

Подання стосується відповідності Конституції України окремих положень Закону від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

Рішення про звернення до Конституційного Суду одногосно прийнято на Пленумі Верховного Суду України, що відбувся 12 листопада 2010 р. під головуванням Голови Верховного Суду В. Онопенка.

Законом України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI одночасно з новим урегулюванням питань судоустрою і статусу суддів в Україні внесено зміни до процесуального законодавства України. Зокрема, й такі, які передбачили суттєве звуження повноважень Верховного Суду України, що впливають із його конституційного статусу як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції, практично виключили можливість діяльності Верховного Суду України як судового органу, прийняття ним остаточних судових рішень, а також реалізацію громадянами та юридичними особами права звертатися за захистом своїх прав і законних інтересів безпосередньо до Верховного Суду України, оскаржувати дії чи бездіяльність органів державної влади, їх посадових осіб.

Отже, наголосив, виступаючи на Пленумі, Голова Верховного Суду В. Онопенко, окремі положення Закону «Про судоустрій і статус суддів», а також норми процесуального законодавства, якими визначено повноваження Верховного Суду України, не відповідають місцю та ролі Верховного Суду в судовій системі України, визначених Конституцією України.

Зокрема, це стосується положень процесуальних кодексів, якими запроваджено процедури перевірки та допуску до розгляду у Верховному Суді України скарг учасників процесу на рішення суду касаційної інстанції відповідним вищим спеціалізованим судом із закріпленням права останнього приймати рішення про відмову в допуску до такого провадження.

Окрім того, що обмежуються права громадян та юридичних осіб на безпосереднє звернення до Верховного Суду України за захистом своїх прав і законних інтересів, фактично вищим спеціалізованим судам надається більш значимий, вивершений над найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції статус, що очевидно не узгоджується з приписами ст. 125 Основного Закону.

Відповідні положення процесуальних кодексів не надають Верховному Суду України і повноваження ухвалювати власне рішення по суті справи, яка переглядається, якщо буде встановлено незаконність судових рішень, прийнятих у ній. Верховний Суд України може лише скасовувати відповідні судові рішення й направляти справу на новий розгляд до касаційного суду.

Неконституційними, на переконання суддів Верховного Суду України, є і зміни до процесуального законодавства, що виключають можливість оскарження рішень касаційних судів з підстави неоднакового застосування норм процесуального права. У такий спосіб суттєво звужується конституційне право кожної особи на судовий захист, і неминуче виникнуть численні конфлікти стосовно розмежування судових юрисдикцій. У результаті таких змін окремі правовідносини можуть взагалі опинитися поза межами судового захисту, оскільки виявиться, що вони не підсудні жодному суду, констатував Голова Верховного Суду.

Зауваження щодо конституційності викликають і положення Закону, за якими Верховний Суд України та його Пленум не наділені правом надавати судам роз'яснення з питань застосування законодавства. За таких обставин виконання Верховним Судом України своїх конституційно визначених функцій як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції стало неможливим. При цьому всупереч наведеному конституційним положенням таке право надається вищим спеціалізованим судам разом із повноваженнями надавати роз'яснення і щодо застосування норм процесуального права. Це яскраво ілюструє відсутність механізму вирішення можливого конфлікту юрисдикцій. Адже кожен із вищих спеціалізованих судів шляхом надання таких роз'яснень може як віднести окремі категорії справ до своєї підсудності, так і виключити їх.

Отже, у цій частині конституційного подання, підсумував В. Онопенко, йдеться про ті принципові положення законодавства щодо статусу Верховного Суду, неконституційність, необґрунтованість та штучність яких є абсолютно очевидною. Про неприйнятність цих положень судової реформи йшлося і в зауваженнях Венеціанської комісії, і у висновках вітчизняних та міжнародних експертів.

Другий важливий блок конституційного подання стосується усіх судів України — це питання матеріального забезпечення та соціального захисту суддів, а отже, гарантій їх незалежності. Законом «Про судоустрій і статус суддів» істотно знижено гарантії належного фінансового та матеріального забезпечення, соціального захисту, а також безпеки суддів: скасовано право судді на відставку за станом здоров'я; зменшено розмір вихідної допомоги судді, який виходить у відставку; звужено перелік посад, час роботи на яких зараховується до суддівського стажу, тощо.

На Пленумі було розглянуто й питання внесення до Конституційного Суду України щодо неконституційності підпункту 1 п. 14 розділу XIII «Перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з яким Кабінет Міністрів України у місячний строк з дня набрання чинності цим Законом має забезпечити розміщення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в адміністративних приміщеннях, де на день набрання чинності цим Законом розміщувалися судові палати у цивільних і кримінальних справах Верховного Суду України.

Верховна Рада України, зауважувалося на Пленумі, прийнявши відповідне положення, фактично здійснила управління конкретними об'єктами державної власності, у зв'язку з чим вийшла за межі повноважень, визначених Конституцією, і тим самим втрутилася в управління об'єктами державної власності, що є компетенцією Кабінету Міністрів України. Адже, Законом «Про управління об'єктами державної власності» не передбачено повноважень Верховної Ради України щодо здійснення управління конкретними об'єктами права державної власності.

Виходячи з викладеного, Пленум Верховного Суду України прийняв рішення звернутися до Конституційного Суду України з відповідним поданням і попросив визнати провадження за ним невідкладним та розглянути його у межах місячного строку, визначеного в ч. 2 ст. 57 Закону «Про Конституційний Суд України».